

Digital Single Marketista kasvua ja työtä kotimaiselle luovalle alalle

EU:n digitaalinen sisämarkkina on merkittävä mahdollisuus suomalaisille luoville aloille. Tartutaan tilaisuuteen ja toteutetaan digimarkkina siten, että saadaan Suomeen kasvua ja työpaikkoja. Jo nyt tekijänoikeusalat työllistävät Suomessa toiseksi eniten EU:ssa (4,3 %) ja tuottavat kolmanneksi eniten (4,8 %) BKT:stä (*Industry Level Analysis Report, 2013, European Patent Office*).

Tutustu luovan alan keskeisiin huomioihin digitaalista sisämarkkinaa koskevasta komission strategiasta (Digital Single Market, DSM).

1. Arvonsiirto YouTuben kaltaisille välittäjäpalveluille lopetettava

Musiikkia, elokuvaa ja muita luovia sisältöjä on tarjolla kahdentyyppisissä palveluissa. Näitä ovat Spotifyn ja Netflixin kaltaiset digitaaliset sisältöpalvelut ja YouTuben kaltaiset sisällön välittäjäpalvelut.

Näillä kahdella on merkittävä ero. Sisältöpalvelut neuvottelevat etukäteen oikeudenhaltijoiden kanssa palvelun ehdoista ja korvauksista. Välittäjäpalvelut toimivat toisin. Ne voivat tarjota sisältöjä ilman, että siitä on sovittu sisältöjen tekijöiden ja tuottajien kanssa. Välittäjäpalvelut siis hyödyntävät toiminnassaan kaupallisesti luovia sisältöjä, mutta arvosta ei palaudu kohtuullista korvausta luovalle alalle. Tämä markkinoiden epätasapaino on merkittävä haittatekijä eurooppalaisen digimarkkinan kehitykselle. Kyseessä on jopa miljardien arvonsiirto Euroopan markkina-alueelta pääosin Amerikkaan.

Välittäjäpalveluiden liiketoimintamalli perustuu sähkökauppa-direktiivin (2000/31/EY) ns. *safe harbour* -sääntelyyn, joka rajaa merkittävästi internetvälittäjien sisältöön liittyvää vastuuta. Sääntelyyn perustuen riittää, kun välittäjäpalvelu oikeudenhaltijan pyytäessä poistaa palveluun luvatta laitetun sisällön. Mutta kun palvelu on suuri ja suosittu, palaa sisältö sinne aina takaisin.

Safe harbour -sääntely toimii siis porsaanreikänä, jonka nojalla välittäjäpalvelu kerää mainostuloja ilman, että sen tarvitsee maksaa oikeudenhaltijoille kohtuullista osuutta palvelun tuotosta. Luovan työn ja yritystoiminnan arvoa siirtyy toisen yrityksen hyödyksi ja sen liiketoiminnan mahdollistajaksi ilman, että oikeudenhaltijat pääsevät reilusti neuvottelemaan käytön ehdoista. EU-tasolla tästä ilmiöstä käytetään nimeä ”*transfer of value*” tai ”*value gap*”.

Tämä markkinoiden epätasapaino rapauttaa luovan alan mahdollisuuksia ylläpitää tervettä ja rikasta kulttuurisisältöä. Neuvottelutilanne on epätasapainossa ja sopimusehdot ovat oikeudenhaltijan kannalta katsoen usein ”ota tai jätä” -tyyppiä. Niinpä he saavat vain pieniä korvauksia, vaikka palveluiden ansaintamallit perustuvat luoviin sisältöihin, sisältöjen tuomiin asiakaskontakteihin ja näille asiakkaille kohdistetun mainonnan myyntituloihin.

Tämä antaa välittäjäpalveluille epäreilun vahvan neuvotteluaseman suhteessa oikeudenhaltijoihin ja asettaa myös sisältö- ja välittäjäpalvelut keskenään eriarvoiseen asemaan:

- Oikeudenhaltijoiden neuvotteluasema suhteessa välittäjäpalveluihin ei ole reilu ja tasapuolinen.
- Sisältöpalveluiden kilpailuasema suhteessa välittäjäpalveluihin ei ole tasapuolinen ja oikeudenmukainen. Tämä vähentää investointeja eurooppalaisiin sisältöpalveluihin.
- Epätasapaino vähentää eurooppalaisten sisällön tekijöiden ja tuottajien tuloja sekä estää alan kasvua ja työpaikkojen syntyä.
- Tilanne heikentää kotimaisen ja omaleimaisen kulttuurin tuottamismahdollisuuksia koko Euroopassa.
- Epätasapaino antaa välittäjäpalvelulle kohtuuttoman vahvan neuvotteluaseman: koska ne voivat levittää sisältöjä myös sopimatta, ne voivat käytännössä myös sanella sopimusehdot.

Komissio esittää DSM-strategiassa verkkoalustoja koskevien pelisääntöjen selventämistä tasapuolisten olosuhteiden luomiseksi. Suomen tulee ajaa välittäjien vastuuääntöjen selventämistä ja vaatia asian korjaamiseksi tietoyhteiskuntadirektiivin muutosta. Muutoksella selvennetään, että näiden aktiivisesti toimivien välittäjäpalveluiden toiminnassa on tosiasialisesti kyse luovien aineistojen saataville saattamisesta, joka edellyttää lupaa oikeudenhaltijoilta.

Ratkaisu: Safe Harbour -säädöksen luoma porsaanreikä pitää tukkia siten, että YouTuben kaltaiset sisältöjen välittäjäpalvelut noudattavat samoja ehtoja kuin eurooppalaiset sisältöpalvelut.

Digital Single Marketista kasvua ja työtä kotimaiselle luovalle alalle

2. Tekijänoikeuden rajoitukset ja poikkeukset aiheuttavat markkinahäiriötä

Komission tavoitteena on lisätä kasvua ja liiketoimintamahdollisuuksia digitaalisilla sisältömarkkinoilla. Tekijänoikeuksia rajoittamalla kasvua ei kuitenkaan synny. Tekijänoikeuden rajoitus merkitsee yleensä sitä, että luovan alan tuotteita saa käyttää lupaa kysymättä ja niistä maksamatta. On vaikea nähdä, miten rajoitukset lisäävät liiketoimintaa ja työpaikkoja. Päinvastoin rajoitukset aiheuttavat markkinahäiriön. Esimerkiksi jos säädettäisiin oikeus käyttää aineistoja ilmaiseksi opetuksessa, se veisi pohjan oppimateriaalien kustannustoiminnalta. Hyvät opetusaineistot ovat tasa-arvoisen ja korkeatasoisen koulutuksen perusedellytys.

Tekijänoikeuden rajoitukset ovat puuttumista yksityiseen omistusoikeuteen. Ratkaisua aineiston käytettävyyteen tulee ensisijaisesti hakea markkinalähtöisesti sopimalla. Rajoituksia saa käyttää vain silloin, jos on selvää näyttöä siitä, että tekijänoikeusmarkkina ei toimi.

EU:n nykyinen rajoituskäytäntö on järkevä. Sen mukaisesti EU määrittelee valittavissa olevia tekijänoikeuden rajoituksia, jotka kukin maa voi ottaa käyttöön halutessaan. Pakottavia rajoituksia koko EU-alueelle ei tule tehdä.

Ratkaisu: **Markkinoiden pitää antaa toimia myös digitaalisessa maailmassa: tekijänoikeuden rajoitukset ovat puuttumista yksityiseen omistusoikeuteen ja niitä tulee käyttää vain harvoissa poikkeustapauksissa ja kansallisten päätösten pohjalta.**

3. Verkkopiratismiin torjuminen

Piratismi on suurin este digitaalisen sisältömarkkinan kehittymiselle. Siksi EU:n tulee säätää oikeudenhaltijoiden toimintaa turvaavia tehokkaita keinoja, jotka vähentävät piratismia. Kannatamme komission näkemystä, että välittäjiltä vaaditaan suurempaa vastuuta ja huolellisuutta. Tarvitaan seuraavia toimenpiteitä:

- Yhdessä jäsenvaltioissa annetun kielto- ja estomääräyksen tulee olla nykyistä helpommin toistettavissa muissa jäsenvaltioissa. EU:n digimarkkinalle tarvitaan yhtenäinen EU-tason oikeusturva.
- Teleoperaattorin (*Internet Service Provider, ISP*) lisäksi verkossa toimii joukko muita välittäjiä, joilla on rooli oikeudenloukkauksissa (esim. hakukoneet, mobiiliapplikaatiokaupat, mainos- ja maksuvälittäjät). Niille tulee asettaa korostettu huolellisuusvelvollisuus oikeuksia loukkaavien kotisivujen, palvelujen ja toiminnan suhteen. Välittäjien tulee aktivoitua oikeudenloukkausten torjunnassa tai ainakin lopettaa harmaan talouden edistäminen (*Follow the Money*-malli).
- Toiminnaltaan neutraaleilla ja passiivisilla tietojen tallennuspalveluilla tulee olla velvollisuus huolehtia siitä, että oikeudenhaltijoiden ilmoituksen perusteella tallennuspalvelusta poistetut aineistot myös pysyvät pois palvelusta (*notice and stay down* nykyisen *notice and take down* -sijaan).
- Ns. ei-kaupallisia piraattipalveluja vastaan tulee voida käyttää samoja keinoja kuin kaupallisia vastaan. Molemmat voivat aiheuttaa huomattavaa vahinkoa lailliselle digimarkkinalle.
- Teleoperaattorin (ISP) rooli piratismiin torjunnassa tulee määrittää selkeästi kaikkien EU-maiden lainsäädännössä. Direktiivit ja oikeuskäytäntö ovat tehneet tämän, mutta kansallisissa lainsäädännöissä tilanne on toisin. Komission tulee varmistaa, että direktiivit otetaan täysimittaisesti huomioon jäsenmaiden lainsäädännössä.

Ratkaisu: **Teleoperaattoreiden (Internet Service Provider, ISP) ja erilaisten mainos- ja maksuvälittäjien tulee ottaa selvästi suurempi vastuu digimaailman talousrikollisuuden ja harmaan talouden eli verkkopiratismiin torjumisessa.**

Digital Single Marketista kasvua ja työtä kotimaiselle luovalle alalle

4. Portability - palvelujen siirrettävyys toiseen EU-maahan

EU:n komissio ja kuluttajat tahtovat, että kuluttajan hankkiman sisältöpalvelun (esim. Netflix tai Spotify) pitää toimia myös muissa EU-maissa. Tämä käytäntö toteutuu jo monissa palveluissa: esimerkiksi tärkeimmät musiikkipalvelut toimivat näin. Käytäntö osoittaa, että markkinat toimivat kuluttajalähtöisesti, eikä palvelujen siirrettävyyteen tarvita uutta sääntelyä.

- Maarajoituksissa (geoblokkaus) lähtökohtana tulee olla, että yrityksiä ei veloiteta luomaan jokaiseen jäsenvaltioon yltävää jakelua, hankkimaan EU-laajuisia jakeluoikeuksia eikä sopeuttamaan palvelujaan kaikkien jäsenvaltioiden käytäntöihin.
- Tulee olla sopimusvapaus, jonka pohjalta oikeuksia voi ostaa ja myydä haluamalleen alueelle - joko koko EU:n laajuisesti tai ainoastaan omille kotimarkkinoille.
- Audiovisuaalisten tuotantojen alueelliset lisensoinnit tulee voida säilyttää, jotta sisältöjen rahoitus voidaan turvata.
- Elokuvien ja muiden av-tuotantojen rahoitus perustuu ennakko-ostoihin sekä levitykseen liittyviin ajallisiin ja alueellisiin rajauksiin. Tätä alueellisuuden periaatetta heikentämällä vaarannetaan myös omaleimainen eurooppalainen sisällöntuotanto.

Ratkaisu: Sopimusvapaus tulee säilyttää myös palvelujen siirrettävyydessä. Kotimaassa ostettujen sisältöjen siirrettävyys muihin EU-maihin ei tarvitse toteutuakseen lisäsääntelyä.

Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY on kotimaisen kulttuurialan yhteistyöelin. Se toimii luovan alan toimintaedellytysten kehittämiseksi.

Lyhdyn jäsenjärjestäjät ovat:

- AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry,
- Forum Artis - valtakunnallisten taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö,
- Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry,
- Kopiosto ry,
- Musiikkituottajat - IFPI Finland ry,
- Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry,
- Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry,
- Suomen elokuvatoimistojen liitto ry,
- Suomen Musiikkikustantajat ry,
- Suomen Muusikkojen Liitto ry,
- Suomen peliohjelmisto ja multimediatalentienyhdistys FIGMA ry,
- Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry,
- Säveltäjät ja sanoittajat Elvis ry,
- Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry ja
- Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry.